

*Academy of Sciences
of Moldova*

*National Institute for
Economic Research*

*Ministry of Economy
of the Republic of Moldova*

ECONOMIC GROWTH IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION

**International Scientific and Practical Conference
VIII-th edition**

VOLUME II

October 17-18

Chisinau, 2013

TENDINȚE ȘI PROBLEME PRIVIND CAPACITATEA DE CREDITARE A PIETEI BANCARE A REPUBLICII MOLDOVA

*Dorina CLICHICI,
dr. în economie, cerc. șt. coord., I.N.C.E.*

Commercial banks operate with borrowed money and their lending capacity is determined by the banks ability to channel available financial resources to potential borrowers and to contribute to their economic development. This ability depends on a number of factors, both related to the supply side of loans as well as loans' demand. In terms of loans supply the banks' lending capacity is significantly influenced by the volume, maturity and cost of financial resources attracted. While the demand for loans influences banks' lending capacity through the eligibility of potential borrowers. Banks' lending capacity is influenced largely by domestic credit policy of banks and monetary conditions promoted by the central bank.

Cuvinte-cheie: capacitate de creditare, accesul la finanțare, oferta de credite, cererea de credite, surse de finanțare, rata dobânzii.

În calitate de intermediari financiari instituțiile bancare operează cu bani împrumutați, iar *capacitatea de creditare bancară* este redată de capacitatea băncilor de a canaliza resursele financiare disponibile spre debitorii potențiali și de a contribui la dezvoltarea economică a acestora. Această capacitate depinde de un șir de factori, atât ce țin de latura ofertei de credite, cât și de cererea de credite. Sub aspectul ofertei de credite, capacitatea de creditare este semnificativ influențată de volumul, termenul și costul resurselor financiare atrase. Pe când sub aspectul cererii de credite, capacitatea băncilor de a credita economia depinde de eligibilitatea debitorilor potențiali. Capacitatea de creditare bancară este influențată în mare parte de politica de creditare internă a băncilor și de condițiile monetare stabilite de banca centrală.

BNM a continuat să acționeze în sensul asigurării unor condiții monetare care să creeze premisele pentru încurajarea atât a ofertei, cât și a cererii de credite, în vederea impulsionării creșterii economice sustenabile. Pe partea de **ofertă**, ca urmare a excedentului de lichiditate înregistrat pe piața bancară în ultimii ani, măsurile adoptate de banca centrală au fost mai mult de contracție a ofertei. Astfel, a avut loc o majorare treptată a ratei la rezervele minime obligatorii, pînă la nivelul de 14.0 la sută din baza de calcul în anul 2012 [1], argumentată de pasivitatea pieței monetare interbancare, având ca scop ameliorarea indicatorilor cantitativi și calitativi ai acesteia și îmbunătățirea mecanismului de transmisie¹. Întrucât în această perioadă poziția netă a lichidității băncilor a consemnat doar valori pozitive, banca centrală a acționat în general din poziția de debitor al sistemului bancar, continuînd operațiunile de sterilizare. Pe partea ofertei de credite, gradul redus de disponibilitate a resurselor pe termen lung a influențat în sensul constrîngerii acesteia. În ceea ce privește costul resurselor financiare, banca centrală a continuat reducerea treptată și prudentă a ratei dobânzii de politică monetară, care să se traducă în cele din urmă, prin transmiterea semnalelor de politică monetară, în ajustarea dobânzilor la credite. Volumul creditelor acordate sectorului privat a fost influențat pozitiv de: 1) efectul statistic favorabil generat de menținerea ratei inflației în apropierea țintei stabilite de banca centrală, rata anuală a inflației s-a situat trei ani consecutiv pe palierul de o singură cifră, pentru prima dată în ultimii 20 ani (în proximitatea țintei de 5.0 la sută); 2) precum și consolidarea perspectivelor de menținere durabilă a ratei inflației în interiorul intervalului de variație din jurul țintelor anuale, ceea ce creează premise favorabile pentru o creștere economică sustenabilă a Republicii

¹Evoluția ratei la rezervele minime obligatorii: ianuarie-iunie 2009 – 17,5%, iunie-iulie 2009 -16%, august 2009 - 8%, 2010-8%, februarie 2011- a crescut de la 8%, la 11%, în iulie 2011- 14% pînă în prezent.

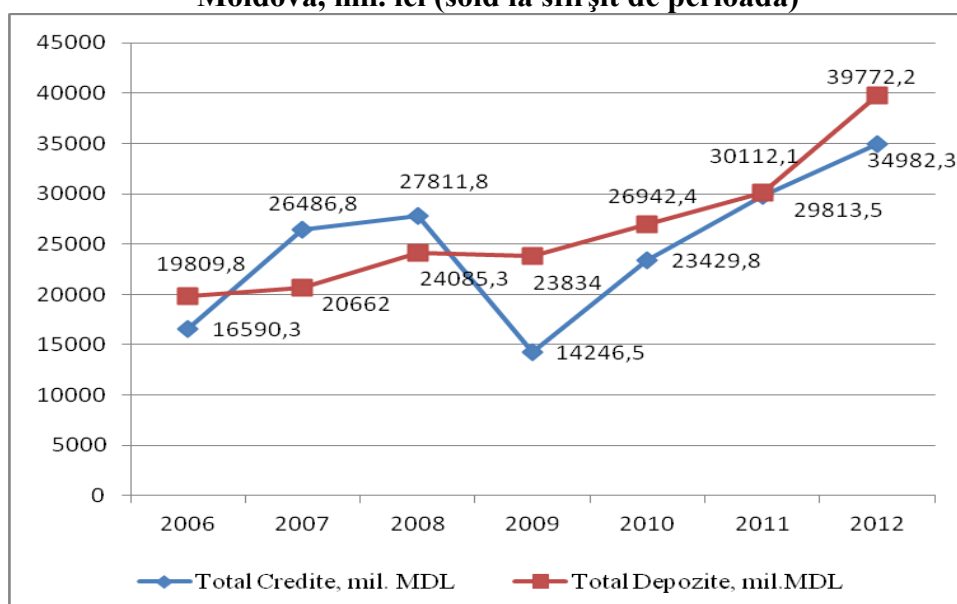
Moldovei, aducînd beneficii atît pentru investitori, cît și pentru populație. Cu toate că oferta de depozite și volumul de lichidități de care dispun băncile este mare, *capacitatea redusă a sectorului real de a absorbi aceste lichidități*, precum și *politicile și practicile prudente ale băncilor în domeniul creditării* sunt factorii care au determinat ca oferta de credite să nu-și poată găsi pe deplin materializare. Un determinant cu efect de contracție a **cererii** de credite îl reprezintă persistența deficitului de *cerere agregată eligibilă*.

Din perspectiva surselor de finanțare a creditelor bancare, care formează **volumul capacității de creditare** a băncilor din Republica Moldova, principalele evoluții înregistrate sunt următoarele:

1. *Dinamica pozitivă a bazei locale de depozite* înregistrată pe perioada anilor 2006-2012 (cu excepția anului 2009 cînd depozitele au scăzut nesemnificativ față de anul precedent cu 1,05%), a fost susținută în cea mai mare parte de plasamentele populației. Soldul depozitelor la sfîrșitul anului 2012 s-a dublat față de anul 2006 și a constituit 39772.2 milioane lei, constituind o sursă de finanțare importantă ce asigură capacitatea de creditare a sistemului bancar (fig. nr. 1). Soldul depozitelor atrase conform rapoartelor prudențiale în anul 2012 a continuat să crească, majorându-se comparativ cu începutul anului cu 21.6 la sută din contul creșterii depozitelor persoanelor fizice. Ponderea acestora în PIB a crescut cu 5.5 puncte procentuale față de 2 ianuarie 2012, constituind 45.3 la sută [1].

Preferate de populație rămîn a fi depozitele în lei moldovenești care au constituit 56.2 la sută în totalul depozitelor la sfîrșitul anului 2012 (cu 27.2 la sută mai mult comparativ cu începutul anului), pe cînd depozitele în valută străină, au constituit 43.8 la sută în totalul depozitelor atrase (cu 15.0 la sută mai mult față de începutul anului). În ce privește termenele la care populația preferă să facă depuneri, acestea rămîn a fi în cea mai mare parte depozitele cu termenul de pînă la 1 an. Astfel, în aprilie 2013, ponderea maximă din totalul depozitelor atrase la termen în moneda națională o dețin în continuare depunerile cu termene de la 6 pînă la 12 luni (53.6 la sută), urmate de cele cu termene de la 3 pînă la 6 luni (19,2 la sută).

Figura 1. Dinamica creditelor și depozitelor pe sectorul bancar al Republicii Moldova, mil. lei (sold la sfîrșit de perioadă)

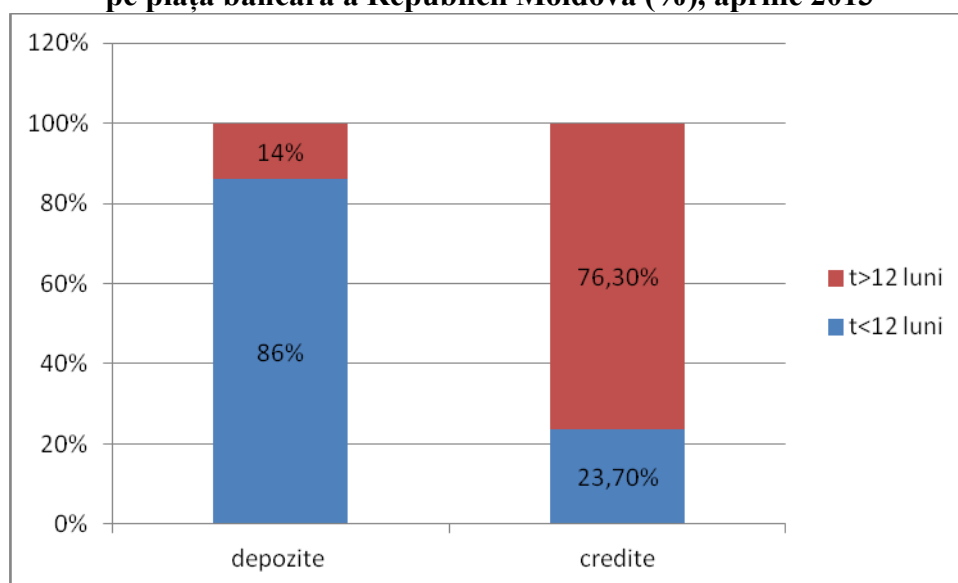

Sursa: elaborat în baza datelor BNM, Raport Anual, 2006-2012, Indicators Financiar pe sistemul bancar al Republicii Moldova

Și la cele în valută străină ponderea maximă (46.6 la sută) din totalul depozitelor atrase la termen a fost consemnată la depunerile cu termene de la 6 până la 12 luni, urmate de cele cu termene de la 3 până la 6 luni (29,6 la sută). În timp ce cele mai atractive credite solicitate de debitori rămân a fi pe termene mai mari de 1 an, ponderea lor constituind 76.3 la sută în aprilie 2013 din volumul total al creditelor în moneda națională (fig. nr. 2).

Cu toate că s-a înregistrat o dinamică pozitivă a depozitelor atrase, *oferta de resurse financiare pe termen lung* rămîne a fi limitată, iar termenele de rambursare a creditelor acordate de bănci să nu corespundă cu termenele de realizare a proiectelor finanțate și cu fluxurile de mijloace bănești ale companiilor creditate (86% din depozite sunt cu termen de până la 1 an, în timp ce 76.3% din credite au maturitatea mai mare de 1 an).

Figura 2. Structura pe scadențe a depozitelor noi atrase și creditelor noi acordate pe piața bancară a Republicii Moldova (%), aprilie 2013

Sursa: elaborat în baza datelor BNM, *Evoluția pieței creditelor și a depozitelor în luna aprilie 2013*

2. O sursă importantă de sporire a capacității de creditare pentru bănci reprezintă *finanțarea externă* a acestora de către instituțiile financiare internaționale și persoanele afiliate respective. În perioada 2006-2010 băncile licențiate au beneficiat de un suport financiar extern substanțial [2]. În anul 2012, băncile licențiate au împrumutat din exterior 305.91 milioane dolari SUA, cu 37.0 la sută mai mult decât în anul 2011, creștere ce a fost determinată de tragerile de împrumuturi pe termen scurt, care au constituit 56,5 la sută din total împrumuturi contractate în acest an (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1. Împrumuturi externe contractate de băncile comerciale, perioada 2006-2012 (mil. USD)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Împrumuturi bancare	24.20	161.43	227.60	100.00	156.98	223.34	305.91
pe termen lung	24.20	142.98	173.01	98.00	146.21	200.79	133.19
pe termen scurt	-	18.45	54.59	2.00	10.77	22.55	172.72

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNM, *Raport Anual, 2007-2012*

Cu toate acestea, creditarea externă implică factori de vulnerabilitate și efecte adverse ca urmare a evoluțiilor înregistrate pe piețele externe. Astfel, una din priorități

ar constitui trecerea de la sursele de finanțare externă la mijloacele de finanțare locale (fapt ce ar presupune diminuarea vulnerabilității economiei țării), inclusiv prin intermediul dezvoltării pieței locale de capital, și implicit prin diversificarea instrumentelor financiare în domeniu.

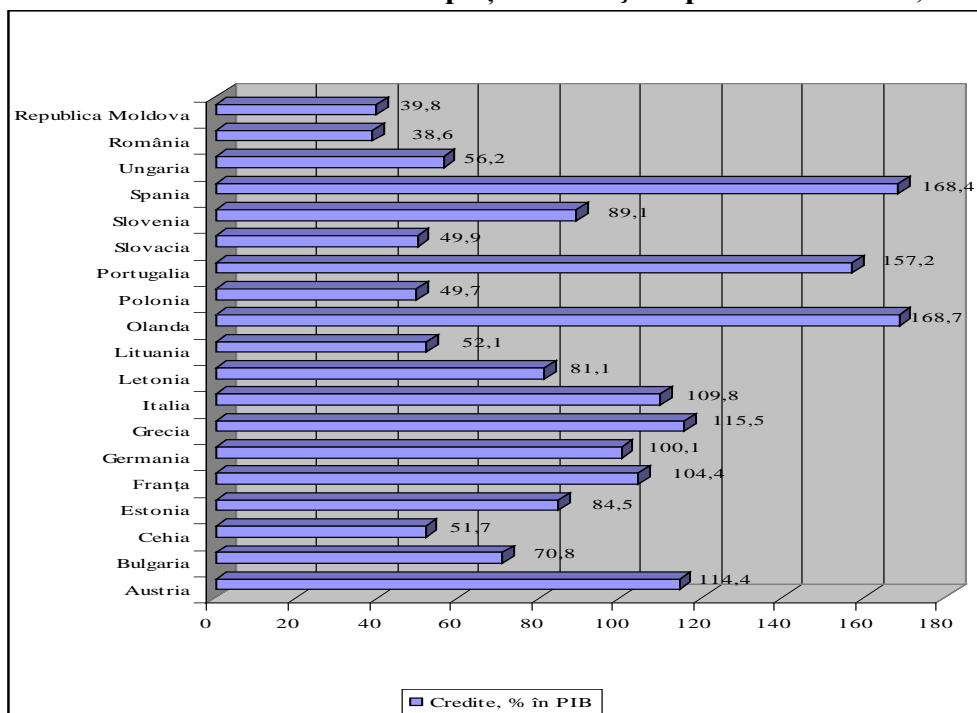
2. Mărimea *capitalului propriu* condiționează existența și volumul capitalului atras și respectiv capacitatea de creditare a pieței bancare. Sistemul bancar moldovenesc se caracterizează prin menținerea unui volum înalt al resurselor proprii. Gradul de adecvare al capitalului pe sistemul bancar al Republicii Moldova (24,4% la sfârșitul anului 2012) indică un înalt grad de siguranță a băncilor, determinat de existența unui potențial de efectuare a operațiunilor riscante fără afectarea capitalului. În conformitate cu Regulamentul cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc, la 31 decembrie 2012 cuantumul capitalului minim necesar a fost stabilit în mărime de 200.0 milioane lei. În scopul conformării limitei prevăzute în regulamentul menționat au fost efectuate emisiuni de acțiuni de către 3 bănci în sumă de 148.2 milioane lei din contul aporturilor suplimentare în mijloace bănești ale subscriitorilor de acțiuni.

Sursele principale a creditării pe termen lung (pt termene mai mari de 3 ani) în cadrul sistemului bancar autohton rămân a fi capitalul propriu și sursele externe de credit oferite de EBRD, IFC, Black Sea Trade and Development Bank etc.

În pofida unei dinamici pozitive, volumele relative ale creditării sunt sub nivelul mediu de creditare a regiunii. În timp ce volumul creditării în țările UE raportat la PIB ajunge să aibă o pondere de peste 100%, în Republica Moldova indicatorul relevant se situează doar la nivelul de 39,8% (fig. nr. 3). Chiar și țările din regiune devansează Republica Moldova la acest capitol.

În virtutea riscurilor de credit dificil prognozabile în condițiile actuale, declinului economic recent, scăderii credibilității clienților, precum și a lacunelor legislației, **costul creditelor** în Moldova este relativ înalt. Insuficiența accesului sectorului real la finanțare este redat de Global Competitiveness Report 2011-2012, unde majoritatea respondenților au ales accesul la finanțe o problemă acută pentru desfășurarea afacerii în Republica Moldova. Motive pentru o rată a dobânzii înaltă sunt primele de risc și mărimea gajului, care sunt unele din cele mai mari din regiune.

Figura 3. Ponderea creditelor în PIB pe țările UE și Republica Moldova, anul 2012

Sursa: elaborat în baza datelor BCE (Statistical Data Warehouse)

Deși ratele dobânzilor la credite au scăzut până la un nivel minim istoric, după mărirea ratei reale a dobânzii în perioada 2005-2012, conform datelor Băncii Mondiale, Republica Moldova a fost întrecută în regiune doar de Albania și Georgia.

Rata medie a dobânzii la creditele în lei și valută străină s-a redus constant începând cu anul 2008 sub presiunea crizei financiare și ca urmare a reducerii inflației. Deteriorarea perspectivelor economice pentru anii 2012 și 2013 au determinat BNM să inducă politici sale monetare un *character stimulat*iv pronunțat. Astfel, BNM a redus în primele două luni ale anului 2012 rata dobânzii de politică monetară de la 8.5 la sută la 4.5 la sută anual. De asemenea, relaxarea politicii monetare a susținut scăderea continuă a ratelor dobânzilor la credite și a stimulat activitatea de creditare a băncilor. În anul 2012 soldul creditelor în lei acordate economiei și populației a crescut cu 20.1 la sută.

Pe parcursul anilor 2006-2008, în scopul temperării proceselor inflaționiste, BNM a intensificat operațiunile de sterilizare prin majorarea ratei de bază și a normei rezervelor obligatorii. Politica monetară restrictivă s-a manifestat prin scumpirea banilor și ca rezultat ratele medii la depozite și la credite au avut un trend ascendent. Abia în anul 2009 aceasta a început să se diminueze, atingând în decembrie 2012 minimul istoric de 11,9%, cu 9 puncte procentuale mai puțin ca valoarea înregistrată în anul 2008 (20,96%).

Accesul limitat al băncilor la resurse financiare pe termen lung și costul relativ ridicat al acestor resurse constituie unul din factorii care limitează creditarea pe termen lung. Pe de o parte, piața de capital – o sursă potențială importantă de finanțare pe termen lung atât pentru bănci cât și pentru întreprinderile mari rămâne încă slab dezvoltată, pe de altă parte lipsește cultura economisirii resurselor financiare de către populație pentru perioada de pensionare. *Cerințe înalte aferente valorii gajului* de până la 200 la sută din valoarea împrumutului în bănci, care afectează în special întreprinderile mici și cele noi care încă nu au ce oferi în gaj. Potrivit sondajelor de întreprindere [4], media valorii gajului solicitat de bănci pentru Europa de Est și Asia Centrală este de 136 la sută, pentru țările OCDE - 124 la sută, iar pentru celelalte regiuni între 160 și 210 la sută. În ciuda încercărilor făcute în ultimii ani, în ce privește perfecționarea procesului de gestiune a riscului de piață și de evaluare a riscului de credit, *sistemele interne de evaluare și management a riscurilor continuă să fie limitate*. Acești factori împreună cu unele probleme ce țin de guvernarea corporativă au contribuit la sporirea treptată a volumului creditelor neperformante în sistemul bancar și la orientarea băncilor mai mult pe valoarea și calitatea gajului, decât pe situația economică a debitorilor.

Eligibilitatea cererii de credite este una din constrângerile cheie privind extinderea activității de creditare în cadrul sistemului bancar autohton. Un șir de factori exogeni și endogeni identificați [3] influențează profitabilitatea agenților economici și reduc eligibilitatea întreprinderilor pentru împrumuturi bancare, sau reduc suma pe care acestea o pot împrumuta.

Factorii *exogeni* care influențează cererea eligibilă de credite în Republica Moldova sunt:

(i) mediul macroeconomic volatil, care au sporit reticența întreprinderilor de a investi, și o creștere economică puternic dependentă de remitențe și de cererea de pe câteva piețe de export, ii) deficiențele existente privind mediul de afaceri și climatul investițional în Republica Moldova. Volatilitatea economică, de rînd cu deficiențele climatului investițional au influențat negativ volumul investițiilor, respectiv necesitățile financiare și cererea de credite din partea întreprinderilor.

Factorii *endogeni* care influențează cererea eligibilă de credite în Republica Moldova sunt: (i) lacunele aferente capacităților de gestiune financiară a întreprinderilor, inclusiv calitatea proastă sau lipsa planurilor de afaceri și de investiții.

Deficiențele aferente managementului financiar intern și a culturii financiare reduse, de asemenea, diminuează capacitatea de planificare investițională a întreprinderilor, acestea prezentând cereri de credite nerentabile. Informațiile primite de la instituțiile financiare reflectă că rata de respingere a cererilor pentru credite variază de la două la patru cereri din cinci în mediul rural, în comparație cu aproximativ o cerere din cinci în zonele urbane [3]. (ii) lipsa integrării sau cooperării pe orizontală și pe verticală de-a lungul lanțului valoric și (iii) nivelul scăzut al profitabilității din cauza lipsei de legături de afaceri stabile și a calității scăzute a produselor ca rezultat al tehnicilor de producție depășite.

Mai mult decât atât, lacunele existente privind gestiunea și planificarea financiară sporesc asimetria informațiilor între debitori și creditori, și generează rate ridicate ale dobânzilor sau respingerea cererilor de împrumut. În plus, întreprinderile nu înțeleg suficient de bine gama de produse financiare disponibile și costurile conexe, care influențează produsul bancar final și deciziile aferente termenilor de creditare care poate ridica costurile împrumutului.

Referințe bibliografice

1. BNM, *Raport Anual, 2006-2012*
2. *Strategia Națională de Dezvoltare pentru anii 2012-2020 - “Moldova 2020”, “Finanțe accesibile și ieftine”*
3. World Bank, *Enterprise Access to Finance Background Note. Vol. 2 of Moldova - Policy priorities for private sector development*. Washington DC : World Bank, 2013. Report No: ACS4414-B.
4. <http://www.enterprisesurveys.org/Data/ExploreTopics/finance>